

ΜΙΑ ΘΑΥΜΑΣΙΑ ΚΡΙΣΗ

ΤΟΥ ΜΑΝΟΥ ΜΑΤΣΑΓΓΑΝΗ*

Ομολογώ ότι δεν έχω διαβάσει το βιβλίο του Παναγιώτη Ρουμελιώτη «Το άγνωστο παρασκήνιο της προσφυγής στο ΔΝΤ». Άλλωστε μόλις πριν λίγες μέρες κυκλοφόρησε. Βλέπω όμως ότι, σύμφωνα με το συγγραφέα του, το οικονομικό πρόβλημα της Ελλάδας συνίσταται στο ότι η κυβέρνηση Παπανδρέου στις αρχές του 2010 «δεν διαπραγματεύτηκε σωστά».

«Εμείς τότε είχαμε ένα διαπραγματευτικό όπλο, εκείνη τη στιγμή η Ευρώπη ήταν απροετοίμαστη τελείως να αντιμετωπίσει μια πτώχευση της Ελλάδας. Έπρεπε να επιμείνει και να συμμαχήσει με το ΔΝΤ που έλεγε ότι χρειάζεται μια αναδιάρθρωση του χρέους από την αρχή. Να απειλήσει και με χρεοκοπία, διότι από τη χρεοκοπία δεν θα έχανε μόνο η Ελλάδα θα έχανε κυρίως η ευρωζώνη». Αυτά λέει (και γράφει) ο μέχρι πρόσφατα εκπρόσωπος της χώρας στο ΔΝΤ και υπουργός Εθνικής Οικονομίας το 1987-1989.

Η άποψη αυτή σίγουρα δεν είναι καινούργια. Έχει βασιστεί σε ερμηνευτικά σχήματα διαφόρων διαβαθμίσεων στην κλίμακα των θεωριών συνωμοσίας: από την απλή ανικανότητα του τότε οικονομικού επιτελείου (και των επομένων), έως τον προδοτικό ρόλο της τότε κυβέρνησης (και των επομένων). Και έχει υιοθετηθεί από δημόσια πρόσωπα διαφόρων διαβαθμίσεων στην κλίμακα της σοβαρότητας: από τον Βαρουφάκη έως τον Πατσάκη και από τον Τσίπρα έως τον Καρμένο.

Βεβαίως, όπως δείχνει και η επιτυχία του βιβλίου, η θεωρία της κακής διαπραγμάτευσης (λόγω ανικανότητας ή λόγω προδοσίας, ανάλογα με τα γούστα) γνωρίζει τεράστια επιτυχία. Βλέπετε, προσφέρει δύο πολύτιμες ψυχολογικές υπηρεσίες. Η πρώτη είναι ότι καθιστά εντελώς περιττή την ανάληψη οποιασδήποτε ευθύνης εκ μέρους όσων την ασπάζονται.

Πράγματι, για τους οπαδούς της θεωρίας, δεν έχει καμία σημασία που το εμπορικό έλλειμμα της χώρας ήταν 19% του ΑΕΠ το 2008, ότι δηλ. το καταναλωτικό πρότυπο των Ελλήνων ήταν επιπέδου ΗΠΑ, ενώ η ανταγωνιστικότητα της Ελλάδας κάτω από το επίπεδο της Μποτσουάνα.

Όπως δεν έχει σημασία που το δημόσιο έλλειμμα ήταν 16% το 2009 (ενώ η επίσημη πρόβλεψη της κυβέρνησης Καραμανλή ήταν λίγο πάνω από το όριο του

3%), ότι δηλ. το κράτος πλήρωνε για αμοιβές, παροχές, οπλικά συστήματα, γέφυρες, λιμάνια κτλ. ποσά πολύ μεγαλύτερα από όσα μπορούσε να εισπράξει μέσω φορολογίας, και συνεπώς δανειζόταν τη διαφορά.

Ούτε βέβαια έχουν σημασία αυτά που βρίσκονται πίσω από όλα τα ελλείμματα. Το μοντέλο της φτηνής ανάπτυξης. Η διάχυτη επιχειρηματικότητα της αρπαχτής. Η εκτεταμένη φοροδιαφυγή. Η άλωση από ιδιωτικά

(Αντίθετα, ο «απλός λαός» δεν φταίει ποτέ. Ακόμη και όταν ξεχνάει να πληρώσει φόρους, όταν χτίζει εξοχικά στα καμένα, όταν πιέζει για μια θέση στο Δημόσιο «για το παιδί» ή όταν δωροδοκεί για μια χαριστική σύμβαση. Ούτε φταίει όταν έδινε την ψήφο του σε όσους πολιτικούς του εξασφάλιζαν την ατιμωρησία, ενώ αντίθετα τιμωρούσε συστηματικά όσους πρότειναν μεταρρυθμίσεις που θα του χάλαγαν τη βολή.)

Η δεύτερη πολύτιμη ψυχολογική υπηρεσία που προσφέρει η θεωρία της κακής διαπραγμάτευσης είναι ότι μεταθέτει την ευθύνη για την ελληνική κρίση στους ξένους.

Έτσι, για τους οπαδούς της θεωρίας, δεν έχει σημασία που η απόπειρα εκβιασμού των υπόλοιπων μελών της ΕΕ θα ήταν εντελώς ασύμβατη με την απόφαση να παραμείνουμε σε αυτήν. Δεν έχει σημασία ότι οι κανόνες του ευρώ (που είχαμε συνυπογράψει) περιείχαν την περιφημη «ρήτρα μη διάσωσης», η οποία απαγόρευε ακόμη και τη βοήθεια σε όποιο μέλος της Ευρωζώνης έπεφτε έξω – πολλώ μάλλον το «κούρεμα» του χρέους της.

(Τελικά, η ρήτρα μη διάσωσης παραβιάστηκε σιωπηρά, και ευτυχώς για εμάς. Αλλά για αυτό χρειάστηκαν μερικοί μήνες: από τον Νοέμβριο του 2009 έως τον Μάιο του 2010. Για το κούρεμα χρειάστηκαν μερικοί μήνες παραπάνω: από τον Μάιο του 2010 μέχρι τον Νοέμβριο του 2011. Και το πόσο ρεαλιστική ήταν η απειλή για «το πιστόλι πάνω στο τραπέζι» το είδαμε όλοι – με πρώτο τον εμπνευστή της, Γιώργο Παπακωνσταντίνου. Αλλά ξέχασα: Εάν στη θέση του βρισκόταν κάποιος λίγο πιο τσαμπουκάς – γιατί όχι ο Μεϊμαράκης λ.χ. – τότε οι Ευρωπαίοι θα έσπευδαν να μας κούρεψουν το χρέος έντρομοι.)

Ελπίζω αυτό που θα πω να μην ακούγεται σαν άλλη μια θεωρία συνωμοσίας. Εσάς όμως σας φαίνεται τυχαίο ότι όλοι οι παραπάνω απολαμβάνουν μια θαυμάσια κρίση, που έχει αυξήσει εκθετικά

τον αριθμό των θαυμαστών τους, των αναγνωστών των βιβλίων και των άρθρων τους, των θεατών των φιλμ τους στο YouTube, τον αριθμό των ψήφων τους και των βουλευτικών τους εδρών (για να μην αναφέρω άλλα, πιο υλικά οφέλη);

Νομίζω πως δεν είναι καθόλου τυχαίο. Όπου η αυτογνωσία σπανίζει, οι θεωρίες συνωμοσίας ακμάζουν. Κάθε εποχή έχει το πνεύμα της και τους εκφραστές του. Μόνο που με τέτοιο πνεύμα και με τέτοιους εκφραστές, δεν είναι απαραίτητο να βγούμε από το ευρώ για να βρεθούμε στον τρίτο κόσμο: είμαστε ήδη εκεί, ίσως από καιρό.

συμφέροντα της πολιτικής, αλλά και της δικαιοσύνης και της δημόσιας διοίκησης. Η επικράτηση «αξιών» που επιζητούν το βόλεμα και το γρήγορο πλουτισμό, που εκθρεφούνται τη δημιουργικότητα και την εργατικότητα.

Όχι. Για τους οπαδούς της θεωρίας της κακής διαπραγμάτευσης, αυτά δεν έχουν την παραμικρή σημασία. Ούτε έχουν σχέση με το Μνημόνιο και τη σημερινή κρίση. Θα μπορούσαμε όλα αυτά να τα είχαμε αποφύγει, εύκολα. Αρκεί ο πρωθυπουργός μας να ήταν λίγο πιο λεβέντης. Όπως π.χ. ο Ανδρέας Παπανδρέου – τον οποίο άλλωστε πολλοί από τους οπαδούς της θεωρίας της κακής διαπραγμάτευσης λάτρεψαν ή υπηρέτησαν ή και τα δύο. Και ο οποίος φυσικά συνέβαλε όσο λίγοι για να φτάσει το χρέος και τα ελλείμματα στα σημερινά επίπεδα.

ΟΠΟΥ
Η ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑ
ΣΠΑΝΙΖΕΙ,
ΟΙ ΘΕΩΡΙΕΣ
ΣΥΝΩΜΟΣΙΑΣ
ΑΚΜΑΖΟΥΝ

* Ο Μάνος Ματσαγγάνης διδάσκει Δημόσια Οικονομική και Κοινωνική Πολιτική στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών